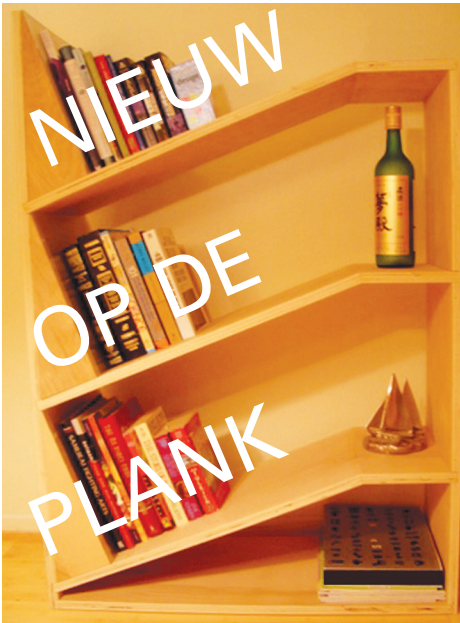




DE JONGSTE VAN DE ACHTTIEN DODEN, PETER DE KNEGT

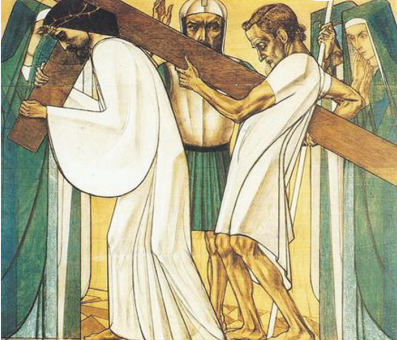
Friso Bavinck

Fragment uit: ‘De achttien doden’ (Jan Campert)

Een cel is maar twee meter lang
En nauw twee meter breed,
Wel kleiner nog is het stuk grond
.....
Wij waren achttien in getal
Geen zal de avond zien.

In het bekende gedicht waarvan hierboven een fragment is aangehaald, identificeert de dichter zich met de groep verzetsmensen van het eerste uur, die in het voorjaar van 1941 door de Duitsers zijn geëxecuteerd. Nu - in 2012 - tekent Peter de Knegt het levensverhaal op van één van de leden van die groep, George den Boon. Het boekje, meer document humain dan roman, is gebaseerd op de herinneringen van diens jongere zus, Tonny Littel-den Boon. Daaromheen heeft de schrijver met behulp van talrijke bronnen een beeld geschetst van Nederland in de eerste oorlogsdagen: de gevechtshandelingen, de eerste kennismaking van de burgers met geweld en bezetting, het begin van georganiseerd verzet. Het is de auteur goed gelukt die algemene historische context te koppelen aan de persoonlijke belevenissen van de hoofdpersoon en zijn familie.

De familie Den Boon woont in Lekkerkerk aan de Lekdijk, waar vader Henk werkzaam is als hoofdbaas bij de scheepswerf Van Duijvendijk. Het is een groot gezin en George is de grote broer met wie de jongere Tonny een goede band had. Hij houdt wel van een beetje avontuur en als hij tijdens de mobilisatie wordt opgeroepen, vindt hij dat ook helemaal niet erg. Als de oorlog uitbreekt, wordt hij daadwerkelijk ingezet bij gevechtsacties. Peter de Knegt beschrijft het verloop van de gevechtshandelingen uitgebreid en voegt ter verduidelijking kaartjes en foto's toe, die bijdragen aan het historisch-documentair karakter, maar helaas niet allemaal even duidelijk zijn afgedrukt. Na de capitulatie is het vanzelfsprekend - ook vanuit de gereformeerde geloofsovertuiging - dat George en zijn familie zich actief tegen de bezetter keren. Via via komt George in contact met de oprichters van de Geuzen, de eerste verzetsstrijdersgroep. Zij plegen relatief kleine sabotageacties, geven informatie door aan de Engelsen en verspreiden illegale krantjes. Door verraad wordt een groot aantal van hen opgepakt en in de Scheveningse gevangenis (het Oranjehotel) gevangen gezet. De Duitsers willen een voorbeeld stellen en in februari 1941 komt het tot een proces tegen de belangrijkste Geuzen - onder wie de 21-jarige George - en wordt de doodstraf uitgesproken. De executie wordt op 13 maart uitgevoerd op de Waalsdorpervlakte.



Dragend

Is er een mens
op deze aarde van verdriet
die angst en tegenzin verdringt
en denkt: ik zie
de onverdiende pijn van Hem
die naar de slachtbank gaat?

Ik laat Hem niet alleen
in wat hij dragen moet

Ik til
verlicht het laatste uur
van deze Knecht
die van de aarde scheiden moet.

Jaap Bestebreurtje

Wat goed tot uiting komt in de beschrijving van de verzetsgroep, is het naïeve enthousiasme waarmee het verzet georganiseerd en uitgevoerd werd. Risico's werden onvoldoende ingeschat; men had geen enkele ervaring op het gebied van sabotage en de reactie van de Duitsers kon niet ingeschat worden. Plannen werden in goed vertrouwen rondgesproken, namen en adressen van leden van de Geuzen waren niet afgeschermd, zodat bij arrestatie van een lid het domino-effect ervoor zorgde dat een hele reeks aanhoudingen volgde. Terecht merkt de schrijver op, dat latere verzetsgroepen hier lering uit hebben getrokken. De Knegt onthult dat de groep niet door loslippigheid is verraden maar dat de verrader in de eigen gelederen zat. De man (wiens naam niet genoemd wordt) is overigens een van de achttien doden. Misschien ook wetenswaardig is, dat van de 18 veroordeelde Geuzen er 3 gratie hebben gekregen. Voor de executie werd een drietal leiders van de Februaristaking in Amsterdam toegevoegd, zodat het aantal "Todeskandidaten" achttien blijft. Schrijnend is te vernemen hoe het vader Henk den Boon en zijn gezin vergaat. Zij moeten de dienstwoning verlaten en er komt een nieuwe bedrijfsleider. Wil de directeur van de werf niets te maken hebben met een anti-Duitse voorman, nu de werf het moet hebben van Duitse orders? En na de oorlog wordt Henk na jaren trouwe dienst ontslagen op basis van onterechte beschuldiging van diefstal.

De 'grote' geschiedenis van WO II is zo langzamerhand wel geschreven. Maar het zijn de persoonlijke levensverhalen zoals De Knegt er één heeft opgetekend, die de tragedie voor de huidige en komende generatie dichtbij brengen. Die verhalen laten zien welke keuzes gemaakt kunnen of moeten worden door gewone mensen en wat de gevolgen daarvan zijn. Het is de verdienste van zus Tonny en schrijver De Knegt dat zij geen eenzijdig heldenportret van George hebben geschilderd, maar hem neergezet hebben als een dappere, avontuurlijk aangelegde jongeman, die het zijn plicht vond in verzet te komen tegen de bezetters van zijn land. Proloog en epiloog laten mooi zien, hoe Tonny het verleden uiteindelijk verwerkt en haar aversie tegen alles wat Duits is, overwint.

Friso Bavinck (Haren) is oud-docent Nederlands met een voorliefde voor de moderne Nederlandstalige literatuur (proza en poëzie).

DE JONGSTE VAN DE ACHTTIEN DODEN
Peter de Knegt
135 pag. 14,95 euro
Uitg.: SKANDALON
ISBN 978 04 9070 855 9

